

El canvi socio-cultural a Torroella

1. - A MODE D'INTRODUCCIÓ

Malgrat que a Catalunya existeixi una certa tradició en l'elaboració d'estudis locals, la bibliografia existent no acostuma tenir en compte la dinàmica col·lectiva de la localitat objecte d'estudi. En general, s'insisteix més en aspectes històrics, paisatgístics, de costums i folklore, i l'aproximació sociològica ha estat molt escadussera.

Per altre costat, les reflexions globals sobre els processos de conscienciació cultural i col·lectives homogenitzen el conjunt de Catalunya i no entren en l'anàlisi de les diferències i especialitats, locals i comarcals. Així, per exemple, donada la procedència barcelonina de la majoria d'aquests, s'acostuma a transformar les consideracions que reflexen el cas d'aquesta metròpoli, en afirmacions vàlides per a tota la resta de Catalunya. En els fets d'aquests últims anys es poden trobar molts exemples d'aquesta afirmació. N'assenyalarem només dos: Si CC.OO. va ésser fundada l'any 1964 a Barcelona, 1964 és l'any de l'origen de les CC.OO. catalanes. Si el 1961 neixen els setze jutges a Barcelona, aquest any és el del naixement de la «nova cançó» a Catalunya. Aquest error és en el que no s'hauria de caure si es vol entrar en una anàlisi que mostri la complexitat de la societat catalana, on s'hi barregen el món rural, el món urbà, la Catalunya vella, la nova, alts nivells de renda al costat de situacions de pobresa, població autòctona al costat de població immigrada, etc.

El present treball, del que s'ofereix un primer capítol centrat en la vila de Torroella de Montgrí, al mateix temps que pretén aportar la perspectiva sociològica als estudis locals, vol incidir en la variable espai, posant de manifest que el conjunt de fenòmens culturals, polítics i socials que han succeït a Catalunya en

els últims 20 anys han tingut una incidència diferent, segons llur localització en el territori i segons el pes específic de la localitat, originat per la dinàmica històrica, llur valor demogràfic, les estructures productives, els nivells educacionals i culturals.

2. - UNA PRIMERA CONSTATACIÓ

En una aproximació preliminar a la realitat de la vila es va fer evident l'existència d'un període situat entre 1965-1979 en què la població havia estat trasbalsada per una sèrie de fenòmens que si bé a grans trets, coincidien amb canvis importants produïts a nivell de Catalunya, conservaven el caràcter específic que li dóna la vila de Torroella. Aquest període, en posseir una unitat, i una continuïtat nítidament definida, forma una etapa que es diferencia clarament tant del període anterior com del posterior.

A tall d'inventari s'enumeren els sectors socials més afectats durant aquest període: l'estructura econòmica, l'estructura demogràfica, l'ambient cultural, els actes públics, les associacions, els grups protagonistes de la vida col·lectiva, la joventut, les publicacions locals, l'escola, l'església, les relacions laborals, el poder polític local.

La base principal de l'estudi seran els fenòmens socio-culturals; l'estructura econòmica i el context polític es mantindran com a grans marcs, en què els altres fenòmens han d'adequar llur actuació.

En el present article es fixarà l'atenció en el moment d'arrancada, i en les forces socials que van protagonitzar el canvi.

3. - UN POBLE MORT

El resultat de la guerra civil i la situació política creada posteriorment provoquen l'anihilació de qualsevol infraestructura política i cultural, desapareixen les associacions, revistes, etc., existents durant el període de la República, com «l'Ateneu», la revista «Emporion», etc., i per tant creen a Torroella un buit, una situació d'asfíxia ambiental, de poble culturalment mort. Una sèrie de mecanismes (la por, el paper de l'església, de l'escola i més tard el miratge del creixement econòmic i del consumisme) provocaren l'escepticisme i destruïren les il·lusions i les inquietuds, tant polítiques com culturals de la quasi totalitat de la població.

Aquesta constatació de poble culturalment mort és remarcat de moltes maneres i per persones molt diverses: la quasi totalitat de les persones entrevistades fan referència en aquest punt.

La secció «El pas del temps» del llibre de la Festa Major, de caire oficialista en aquella època, l'any 1963 posa de manifest també aquest fet. Diu textualment: «Es lamentable constatar la escasa actividad que ha sido desplegada de cara al bien espiritual como supone toda manifestación cultural o artística».

En el butlletí del Casal, en la commemoració del seu 5è. aniversari, recordant temps passat, fa referència a aquest fet, i posa de manifest: «el gèlid ambient cultural que es patia a la vila fa dotze o tretze anys i el nihilisme pràcticament total a que s'havia arribat. Adhuc aquelles facetes de la cultura més a l'abast de tothom, com poden ésser els actes d'una Festa Major o les ballades de sardanes, romanien oblidades».

Molt més tard, a l'any 1975, quan potser ja no era tan lícit afirmar-ho amb motiu de la proclamació de la nostra vila com a Ciutat Pubilla de la Sardana, Josep Pla exposa contundent: «Torroella és un poble mort». Segons ell, la vibració torroellenca en l'aspecte cultural era escassa i l'interès de la gent pels problemes col·lectius era nul. Passant d'aquests testimonis personals als que trobem en documents que ens relaten aquells anys es veu que quasi les úniques xerrades que es donen tenen un caire religiós i marcadament conservador, en aquells temps no era possible una altra cosa.

4. - ELS FACTORS DEL CANVI

És necessari que passin 25 anys, els «25 años de paz» perquè a Torroella comencin a reaparèixer a nivell cultural i polític inquietuds i tendències al marge de les oficials. Són tres les forces socials, que a diferents nivells, protagonitzen cap el 1965, el moment d'arrancada, l'etapa de canvi de tendència: 1er. l'església, 2on. la nova generació, 3er. la generació intermèdia.

1er. L'ESGLÉSIA. És fonamental tenir en compte el fenomen del Concili Vaticà per entendre tot un seguit de canvis en l'església. Els batecs de l'església arriben a la vila a través de Girona, filtrats per dos fils conductors que són la personalitat del bisbe de torn i la situació del seminari, centre de formació dels futurs capellans.

En aquests primers anys de la dècada dels 60, a més dels nous aires que respira l'església, deguts al Concili, al canvi de bisbe i el nou aire que agafa el seminari, a les nostres comarques s'hi afegeix un nou fenomen absolutament cabdal, que sera el portador d'aquests nous aires que bufen tant a Roma com a Girona; es tracta d'un canvi generacional en els capellans a dos nivells.

Per un costat, els capellans que ja eren fets i drets abans de la guerra, que dominaven la situació i que la refermaren a partir dels anys 40 (de mentalitat conservadora i d'acord amb l'estat de coses oficials), des de principis dels anys 60 van arribant al final del seu cicle vital i al front de les parròquies són substituïts per aquells que van estrenar el sacerdoci a les vigílies de la guerra i també per aquells que van sortir del seminari durant les dècades dels 40 i 50, que podem considerar de mentalitat més oberta que els anteriors. Per altre costat, per aquesta mateixa època, arriben a les vicaries un grup de capellans joves, que, quan eren seminaristes, visqueren de cop i volta un seminari transformat i obert en el qual s'ensenyava la nova teologia sortida del Concili Vaticà II.

Aquesta nova situació produeix en l'església un canvi d'imatge, de llenguatge, assumir el fer una feina de suplència, donar suport a les persones amb inquietuds que tenien dificultats per salvar les barreres que el sistema imposava, donar una nova orientació a les relacions amb el jovent, una pèrdua encara que només fos relativa, del domini que sobre la política portada per l'Església tenia la part més conservadora i integrista de la població abans de 1965.

Es produeixen una sèrie de canvis específicament d'església com són el pre-matrimonial, la primera comunió, etc.

Pel que respecta a la primera comunió, per exemple, els canvis es produeixen en varies vessants. En primer lloc es fa la proposta de les mares catequistes, que tenia varis objectius: Fer una catequesi a partir de la vida del nen, interessar una colla de gent adulta per la vida de la mainada, que les mares que donaven la catequesi repensessin llur fe. Un altre canvi en la primera comunió, consisteix en enviar una carta als pares, dient que el qui cregui que ha de fer la comunió que passi per la rectoria. Abans de començar «la doctrina» es té una conversa amb cada família, pare i mare i se'ls intenta donar una explicació. A la gent se la comença a moure, però la participació és més aviat petita.

També es planteja canviar el Casal d'estiu, que deixi d'ésser una guarderia a tenir uns altres plantejaments, una certa finalitat. Per fer el Casal es fa una petita xarxa de vida col·lectiva.

S'organitzen uns vespres de formació de pares. Es fa psicologia del nen, paper de la família, paper de l'escola, educació sexual, etc. Un fet a remarcar és que totes les activitats de l'església es fan en català, en canvi a l'escola tot es fa en castellà.

2on. LA NOVA GENERACIÓ. En aquesta època, primers anys 60, arriba a l'adolescència, la generació nascuda a finals dels anys 40 i principis dels anys 50. És una joventut que no ha estat trasbalsada per la guerra civil i que per tant no es troba traumatitzada ni condicionada per aquest fet, que per l'edat no ha pogut viure. Es troba en una situació econòmica diferent a la que havien viscut els seus pares i amb unes expectatives difícils de fer realitat en l'ambient que viuen.

Aquí també s'ha de connectar amb fenòmens més generals, com és tot el moviment de joves produït a pràcticament tot Europa durant la dècada dels 60 i que culminarà amb el famós maig del 68.

A casa nostra, el despertar d'aquests joves, vindrà fortament condicionat per l'educació rebuda, per la manca de llibertats, pel desconeixement de la pròpia realitat i per la decisiva influència de l'església en el seu procés de canvi.

Les inquietuds d'aquesta joventut comencen d'una forma espontània per la música. Però és important assenyalar que hi ha un esperit més o menys inconscient, més o menys soterrat de fer coses, de trobar-se, de sentir-se solidaris. Amb

**CONFERÈNCIA DE L'ESCRITOR MARCELLI AUDI-
VERT. DIA DEL TORRNELLENC. ANY 1975.**

Fotografia: J. Bosch

els diversos grups de jovent que es troba a Torroella aquests 15 anys, és la vegada que amb més força es dona aquest sentiment col·lectiu. Aquesta seria una explicació de la creació de l'Esplai, que durant tres o quatre anys és l'aglutinador i el catalitzador de la joventut del poble.

Les activitats de la joventut s'han de dividir en dues parts: Una, és l'activitat d'entreteniment, de diversió i d'aglutinador del jovent del poble a través d'una sèrie d'actes, com per exemple un concurs de ping-pong, un concurs de música, un concurs de fotografia, organització de la biblioteca del centre, petites festes populars, etc.

L'altra vessant té un caire més ideològic: s'intenta que la institució, no segueixi una línia consumista, sinó que sigui una eina perquè a partir del que es faci es realitzi un procés personal de plantejar-se coses, que al jovent el posi en una actitud no passiva, sinó activa i autònoma.

Exemples d'aquest segon nivell poden ésser: un cicle de conferències sobre la joventut, que tenia la finalitat que el jovent prengués consciència de la seva problemàtica i de la seva situació; una conferència per a commemorar el 20 aniversari de la Proclamació dels Drets Humans, que es va aprofitar per a posar de re-

lleu la manca d'aquests drets a l'Estat espanyol, celebració del 1.er de maig amb una petita exposició de la història de la classe obrera, un curset de «fe i marxisme» perquè la gent anés tenint punts de referència, un curset d'informació sobre sexualitat, un curs de llengua catalana, etc.

S'ha de ressenyar el trencament amb l'ambient, amb l'educació rebuda, amb el cercle familiar, amb la situació política que en aquells moments suposà per a la joventut el fet de rebre informació sobre la situació política, el fet nacional català, el moviment obrer.

3er. LA GENERACIÓ INTERMÈDIA. El tercer nucli que serveix de punt d'arrencada és el fenomen, sinó específicament torroellenc, sí almenys més arrelat a casa nostra. No s'ha d'anar a cercar les seves arrels més enllà de les nostres fronteres, sinó que directament procedeix de l'estratificació social de Torroella i en general de Catalunya. Es tracta d'un grup de persones de curta edat en esclatar la guerra civil, procedents de la burgesia comercial o de la pagesia benestant amb professions com advocat, perit mercantil, empleat de banca, comerciant, etc. Són persones que han pogut accedir a certes preocupacions culturals i intel·lectuals i això fa que no se sentin bé dintre del clima culturalment mort que respirava Torroella abans de 1965. El grup no és mogut per cap ideologia política concreta, sinó que és un grup possibilista, no belligerant, que aprofita les esclatxes que permet el sistema amb la idea de «fer coses pel poble». Es pot definir com a grup liberal, malgrat l'ambigüitat d'aquesta paraula, i si bé no com a obertament catalanista, sí preocupat per la recuperació de la llengua. El grup es componia d'homes en la totalitat nascuts a Torroella. És de notar l'absència de pagesos en actiu, tot i que la pagesia és, i encara era més llavors, un sector important de la població. Tampoc no hi ha treballadors en sentit estricte, ni dones, ni persones de l'Estartit.

L'activitat inicial del grup és el cine-fòrum, que en els primers dos anys es redueix a tres sessions anuals. Les pel·lícules pretenen ésser no comercials i que el seu contingut reflecteixi unes inquietuds culturals, catalanes, religioses, socials i humanistes. Com a data històrica podem assenyalar el dijous 16 de desembre de 1965 en què es va projectar la primera sessió de cine-fòrum amb la pel·lícula «Los cuatrocientos golpes».

El cine-fòrum no és un fet aïllat de Torroella, sinó que es fa extensiu a poblacions importants tan diverses com Bescanó, Cassà, Anglès, La Bisbal, Palafrugell, etc., durant un període de temps situat entre 1963 i 1968.

Els programes que es tenen a l'abast, a més de servir d'informació per al públic, solen explicar un resum de la pel·lícula, situen el director i fan unes reflexions sobre el cinema en general. Solen partir de la idea que hi ha dos tipus de cinema, un cinema purament d'entreteniment que és considerat com a dolent, i un cinema bo, vehicle d'idees i d'inquietuds. El cine-fòrum es fa precisament per a mostrar el cine bo, el cine d'idees. L'exemple més clar del que s'afirma es té en el programa de la tercera sessió de cine-fòrum de Torroella, en què es projectava el film «El

empleo»: «El cine, si el público no adopta las medidas correctoras pertinentes acerca nuestras facultades, identificándonos con el film». En aquella època es tenia la idea, que ara fa somriure, que el cine tenia més poder captador que la televisió, «si tenemos en cuenta que las películas se proyectan en salas donde la oscuridad y el silencio que impera en las mismas aísla totalmente al espectador».

«Las sesiones de cine-fòrum enseñan el espíritu y la manera de afrontar este problema, haciendo ver al espectador que el cine es un arte joven de grandes posibilidades estéticas y culturales».

Les pel·lícules més projectades a nivell comarcal són: «Los cuatrocientos golpes», «América, América» i «El verdugo». A Torroella va tenir un signe rellevant la projecció del film: «El Evangelio según S. Mateo» de Pier Paolo Pasolini, amb la presència de l'actor protagonista. La resposta a aquestes sessions a Torroella és important. Es pot comptar amb un mínim de 100 persones, que arriben fins a 200 en algunes sessions especials.

Altres activitats d'aquest grup, que confirmen un trencament amb la situació anterior, són les següents: L'any 1968, per primera vegada aprofitant les festes de St. Jordi i la Verge de Montserrat, s'organitzen uns actes relacionats amb la cultura catalana, que han tingut continuïtat fins avui. El Nadal de 1968, el mateix grup, organitza el primer concert de Nadal, que s'ha anat celebrant tradicionalment cada any, per les mateixes dates. És important assenyalar aquesta idea de continuïtat. S'ha de fer notar que algunes activitats que van començar per aquest període 65-69, no s'han perdut, encara que els organitzadors no hagin estat els mateixos durant tot el període. Pensem en els cursos de llengua catalana, el cineclub, la setmana catalana, el concert de Nadal, com actes destacats.

En la secció del llibre de la Festa Major, en què es mencionen els principals fets de la vila en el transcurs de l'any, queda reflectit aquest procés de canvi, encara que amb les limitacions que imposava el context polític.

A l'any 1967 es dona la notícia de la inauguració de l'Esplai Joventut que va tenir lloc el 8 de desembre de l'any anterior, 1966: «Se ha puesto en evidencia la vitalidad de nuestros jóvenes que, con una organización propia y responsable, han llevado a feliz término diversas actividades. Debemos detectar, con claro elogio, el fermento de una mayor inquietud colectiva entre nosotros. Esperemos que un día no lejano tendremos el oportuno aglutinante —pensamos en los viejos ateneos— que hermane cuantos esfuerzos nacen periódicamente».

A l'any següent, 1968, s'afirma: «1968 se ha caracterizado por una callada pero real inquietud colectiva que poco a poco, se deja sentir. Esperemos que en años sucesivos esta levadura alcance resultados positivos notorios».

5. - PRIMERES CONCLUSIONES

Com a primeres conclusions provisionals d'aquest període de canvi es pot afirmar el següent:

1er. Paper fonamental de l'Església. Com s'ha vist és un període en el qual l'Església mateixa pateix forts canvis. Es produeixen noves generacions de capellans, el Concili Vaticà II, la nova teologia francesa, etc.

2on. El canvi, és impulsat principalment, per persones que vénen de fora, procedents d'ambients urbans que s'installen a Torroella o a la seva comarca per raó del seu càrrec, capellans, principalment, i algun membre de les anomenades professions liberals, advocats, metges, notaris, etc.

3er. Dóna la impressió que l'asfíxia cultural i política del poble i també de la comarca és tan forta que per ella mateixa no pot sortir d'aquesta situació.

4rt. Es palesa la manca d'infraestructura política i la inexistència de persones que estiguessin en contacte amb organitzacions polítiques.

5è. La inexistència, entre les persones que mostren inquietuds, de persones procedents del període de la República, aquestes estaven al marge de la vida del poble. Eren més els hereus d'una tradició, d'un patrimoni que no pas militants d'una determinada concepció política.

6è. La majoria de les persones que tenen inquietuds, o bé eren molt petites durant la guerra civil, o bé han nascut després. Es té la sensació que es parteix de zero, que es comença de nou.

7è. S'és més sensible als fenòmens que es produeixen fora de les nostres fronteres (els Beatles, la cançó Folk, el maig francès) que no pas als aconteixements de dintre l'Estat, tant a Madrid com a Barcelona, degut a la situació interna del país.

8è. En el tipus d'actes que s'organitzen, en l'evolució dels grups, se senten d'una manera patent els límits estructurals, polítics, la impossibilitat de poder anar més lluny, degut a la situació política de l'Estat.

6. - PRIMÍCIES DE PROPERS CAPITOLS

Després d'aquest període de trencament, fins arribar a l'any 1979 el nivell d'activitat es pot qualificar d'ascendent, malgrat els canvis i els moments contradictoris que sens dubte es produïren; el moment de màxim esplendor es pot situar entre els anys 76-78. L'estudi aprofundit del període serà objecte de posteriors articles, ara només es remarcaran els trets essencials dels sectors més afectats per processos de canvi. Per al seu estudi, cada sector es pot dividir en tres períodes: la seva situació abans de 1965, durant el procés de trencament i fins arribar a 1979.

a) Canvis en l'ambient cultural i en el tipus d'actes.

S'ha vist quin tipus d'actes es feien abans de 1965, la seva escassetat, i la seva orientació ideològica; també s'ha vist el tipus d'actes durant el període de

LES INQUIETUDS DE LA JOVENTUT ES MANIFESTEN D'UNA FORMA ESPONTÀNEA PER LES FESTES MUSICALS.

trencament. A continuació se segueix una línia ascendent, sobretot a partir de 1974. Des de 1965 fins a 1974 es contabilitzen 70 actes, i segurament entre el 78 i el 79 ja s'ultrapassa aquesta xifra. Però més que la quantitat, interessen els aspectes qualitatius. Entre els anys 76-78, els actes tenen un caire d'acostament a la problemàtica del poble, són sens dubte la manifestació contra la contaminació del Ter, però també xerrades i taules rodones sobre la tercera edat, la joventut, l'economia, les Illes Medes, el Debat Costa Brava, etc. Existeix un evident interès pels problemes vius de la població i perquè se solucionin.

b) Canvis en les associacions existents. Durant l'època de represa cultural, es crea «Esplai Joventut» i el 1974 es crea el Casal del Montgrí, que representa un salt qualitatiu molt important en la dinàmica cultural de la població. En aquesta mateixa època es creen les seccions Foment de la Sardana i el Cine-Club i tot un seguit d'associacions de tota mena.

Pel pes qualitatiu dins la comunitat és important estendre's en l'evolució del Casal. El Casal té les seves arrels immediates en el grup organitzador de cine-fòrum a partir de 1965. A través dels butlletins, es pot notar una evolució en la seva concepció ideològica.

La definició que donen el juliol de 1975 és la següent:

«El Casal del Montgrí pretén impulsar les activitats collectives dins la nostra vila i promoure l'interès per totes les nostres coses». En el mateix número afirmen: «Aquesta és una associació aprovada legalment que té com a finalitats específiques, el promoure activitats artístiques, culturals i recreatives».

En el número 2 es tornen a definir: «El Casal del Montgrí, d'acord amb els seus estatuts legalment aprovats, pretén seguir una orientació independent al marge de qualsevol tendència ideològica, política o religiosa, al servei de la vida col·lectiva, cultural i recreativa del nostre poble».

En el butlletí n.º 11, març de 1978, la seva definició es mou dins un marc ideològic diferent a l'anterior:

«El projecte de treball que informa la programació de les activitats sempre ha estat ben senzill i clar:

»Primer; que sigui un lloc on es practiqui i s'apregui la vida democràtica. Segon; sensibles al fet nacional, fomentar la consciència de catalanitat. Tercer; oferir una visió actualitzada del món. Per últim, auspicar una manera de fer generosa, lluny de punts de vista mesquins i tancats».

Tres anys després, ja no es tracta, simplement, «d'impulsar les activitats col·lectives» i «de promoure l'interès per totes les nostres coses», sinó que la ideologia es fa més concreta i més definida: «democràcia, catalanitat, progressisme i humanisme».

c) Canvis en el grup protagonista de la vida col·lectiva. S'ha vist com la influència que tenia una part conservadora de la població lligada a l'església abans de 1965, perd protagonisme públic i l'agafa el sector organitzador del cine-fòrum i la part més conscienciada de la joventut. El Casal, que durant uns anys protagonitza la vida de la població, és fundat per les mateixes persones que organitzen el cine-fòrum, però al voltant de 1976 es produeix un canvi, protagonitzat per persones que s'han instal·lat a la població després d'haver acabat llurs estudis a Barcelona, en la qual van viure l'època més ideologitzada de la Universitat. El pes d'aquesta nova generació es nota sobretot en el tipus d'actes, en la dinàmica de les associacions i en els escrits de la premsa local.

d) Canvis en la joventut. Després del protagonisme de la joventut, nascuda a finals dels 40 o principis dels anys 50, que, com hem vist, van tenir el seu protagonisme entre els anys 66 i 69, un altre grup de jovent amb característiques pròpies és el nascut entre els finals dels 50 i principis dels 60 amb formes d'ésser molt diferents de l'anterior, entre altres causes perquè, a diferència dels anteriors, ja es troben amb una sèrie de coses fetes, molt aviat es desmarquen de la influència de l'església, és molt menys acusada la seva ingenuïtat, i tenen moltes més facilitats per arribar a la informació de les coses. Es pot afirmar que,

aproximadament cada 10 anys apareix una generació nova, un grup de persones que imprimeix el seu caràcter a la vida col·lectiva de la població.

e) Canvis en les publicacions locals. Allà on se senten els batecs de la població és en la secció «El pas del Temps», del llibre de la Festa, autèntic notari del que passa a la nostra vila. Es poden assenyalar tres etapes: la primera va fins l'any 1965, la segona va des del 67 fins el 74, la tercera des del 75 fins el 79.

Els llibres de la primera etapa tenen un to triomfalista sobretot a l'hora de parlar de la inauguració d'obres públiques i d'alabar les autoritats «y jerarquías locales». La lectura dels articles d'aquests anys ens fa la impressió que es viu en un món en constant progrés, en un constant «fer coses» per millorar, amb unes autoritats totalment abocades al «servei dels ciutadans». En cap moment hi ha alguna qüestió que mereixi ser criticada.

A partir de 1967 la secció adquireix un to pretesament neutre, tant en la forma com en el fons. Les notícies curtes i dividides no per temes, sinó per mesos, agafen la forma de missatges telegràfics.

A partir de 1975 la secció sofreix una sèrie de canvis, el més important segurament és el canvi de llengua, a partir d'aquell any es fa en català; però també canviant el to i les preocupacions dels autors. Hi ha una preocupació per la planificació econòmica de Torroella, pel problema del Ter, per la conservació del massís del Montgrí, preocupació perquè la gent s'interessi pels problemes col·lectius, per l'activitat cultural, etc. A través de les seves pàgines es nota un poble amb problemes, però viu i un desig dels autors per fer participar i moure la població.

f) Canvis en l'església. S'ha vist el paper de l'església abans de 1965 i com aquesta agafa un paper protagonista durante el període d'arrancada. Més tard els canvis de l'església a Torroella s'estabilitzen i es produeix una pèrdua de pes específic d'aquesta, degut a la progressiva secularització de la societat.

7. - A MODE D'EPÍLEG

L'estudi sols ha estat possible portar-lo a terme gràcies a la gratuïta i entusiasta col·laboració d'una bona colla de persones, les quals s'han prestat tant a ser entrevistades, a deixar material, a aportar idees, com a elevar els ànims quan les dificultats de tot tipus feien costós portar la tasca a bon terme. Si el treball, que ben aviat podrà estar a l'abast, assoleix una de les seves fites: ser una plataforma de reflexió per conèixer millor la realitat que envolta la nostra vila, haurà estat gràcies a les aportacions de tothom.

PERE GUANTER